

Jönköpings Hospital från 1620-talet till 1825

De vårdinrättningar som benämndes hospital hade medeltida ursprung men kom efter hand att ändra karaktär. På 1610-talet var de främst statliga fattigvårdsanstalter avsedda för de svåraste fallen av oförsörjda och obotligt sjuka, men hade under medeltiden främst varit vårdinrättningar för spetälska. Ansvaret för fattigvården överflyttades sedan 1600-talets slut alltmera på städerna och socknarna. Vid 1700-talets slut kom även lasarett och kurhus att inrättas. Därmed blev hospitalen främst avsedda för psykiskt sjuka. Hospitalet i Jönköping låg under medeltiden inne i staden och flyttades enligt de senaste forskningarna inte till Talavidsområdet förrän efter stadens brand och flyttning till Sanden år 1612. På 1610-talet var antalet intagna på hospitalet drygt 20 personer, men ökade efter ett årtionde till det dubbla. Vid århundradets slut var det omkring 30 och vid 1700-talets slut omkring 50. Hospitalet lades ner 1825, och en del av de intagna överfördes till Vadstena Hospital. Ekonomin baserades främst på skattemedel, inkomster från egna egendomar och på bidrag från enskilda.

De första byggnaderna på hospitalet var av trä. År 1614 tillkom två byggnader och hospitalet kom efter hand att utvidgas och förnyas. Här fanns inte enbart bostadshus med tillhörande uthus, utan även ladugård och andra ekonomibygnader för det av hospitalet drivna jordbruket. Vid 1600-talets slut uppfördes ett separat kapell med torn, och detta revs 1785.

Från 1700-talets mitt skedde en kontinuerlig förnyelse av byggnadsbeståndet och ett nytt "hjonhus, d.v.s. bostadshus för de omhändertagna tillkom 1760. År 1774-77 uppfördes en ny bostadsbyggnad för hospitalets föreståndare, som kallades syssloman. Det är den ännu bevarade stenbyggnaden. Den välvda källaren är äldre än huset och är troligen från 1600-talet.

Vid mitten av 1790-talet påbörjades en nybyggnadsperiod. Denna inleddes med en ny, stor hospitalsbyggnad i två våningar som ersättning för det 1760 uppförda "hjonhuset". Den stora träbyggnaden från 1795 är ännu bevarad liksom det magasinhus, Viktualieboden, som uppfördes 1807. Under denna period revs flera utbyggnader och ladugården. Därefter tillkom inte några flera fristående byggnader under hospitaltiden, som avslutades 1825.